

**Jatkuvan oppimisen nykyinen palvelujärjestelmä:
Aikuisille tarkoitetut koulutusmuodot
koulutusjärjestelmässä ja työvoimakoulutus,
opiskelun aikainen toimeentulo ja koulutuksen
kustannusten verotus**

Tausta-ainestoa jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjauksiin

Sisältö

1	Aikuiset koulutusjärjestelmässä ja työvoimakoulutus	3
1.1	Ohjauksesta	4
1.2	Yleissivistävä koulutus ja vapaa sivistystyö	6
1.3	Ammatillinen koulutus	8
1.4	Korkeakoulut	9
1.5	Työvoimakoulutus	11
2	Opiskelun aikainen toimeentulo; aikuiskoulutustuki, opintotuki, työttömyysetuudet	13
2.1	Aikuiskoulutustuki.....	13
2.2	Opintotuki	17
2.3	Työttömien koulutuksen aikainen tuki	19
3	Koulutuksen kustannusten verotus	23

1 Aikuiset koulutusjärjestelmässä ja työvoimakoulutus

Seuraavassa taulukossa on esitetty kootusti opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan kunkin koulutussektorin aikuisille tarkoitetun koulutuksen muodot ja opiskelijamäärät vuonna 2019 sekä rahoitus vuoden 2020 talousarviossa ja vastaavat tiedot työ- ja elinkeinohallinnon työvoimakoulutuksesta.

Koulutus	Opiskelijamäärä v. 2019	VTAE 2020 M€	Tarjonnan ohjaus	Rahoituksen määräytymisperusteet	Maksut opetuksesta
Aikuisten perusopetus	4 000–5 000 opiskelijaa	32,6	yksityisillä järjestämislupa	suoritetut kurssit x yksikköhinta	ei voi periä
Perusopetuksen aineopinnot	n. 15 000 kurssia	3,8	yksityisillä järjestämislupa	suoritetut kurssit (laskennallinen oppilasmäärä) x yksikköhinta	voi periä, enint. 50 % kustann.
Aikuisten lukiokoulutus	n. 5 000 yli 18-vuotiaana aloittanutta	27,0	järjestämislupa	opiskelijamäärä x 58 % ¹ järjestäjän yksikköhinta 1)	ei voi periä (yotutkinnosta voi)
Lukion aineopinnot	18 435 opiskelijaa ¹	sis. aikuislukioiden määrärahaan	järjestämislupa	suoritetut kurssit (laskennallinen oppilasmäärä) x 58 % yksikköhinta	voi periä, enint. 50 % kustann.
Ammatillinen koulutus (ml. työvoimakoulutus) ²	318 846 opiskelijaa, joista 64,2% yli 20-vuotiaita		järjestämislupa	ammattillisen koulutuksen rahoitusmalli	voi periä (at/eat ja muu ammatillinen, pt ei)
Avoin ammattikorkeakouluopetus	n. 39 700 osallistujaa	41,1 1) + 5 me lisärahoitus tarjonnan monipuolistamiseen ja maksujen poistamiseen 4. VTAE 2020	toimilupa	opintopisteet avoin amk ja muut tutkintojen osat, erikoistumiskoulutus ja maahanmuuttajien valmentava koulutus 5 %, yhteistyöopimusten perusteella, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden määrä	enint. 15 e/op

¹ 2016, tietoa ei kerätty 1/2017 lähtien

² Vain osittain aikuisille tarkoitettua, erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutus ja muu ammatillinen koulutus

Avoin yliopisto-opetus	n. 105 000 osallistujaa	37 1) + 5 me lisärahoitus tarjonnan monipuolistamiseen ja maksujen poistamiseen 4. VTAE 2020	koulutusvastuu	avoimena yo-opetuksena, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksina suor. opintopisteet 2 %	enint. 15 e/op
Erikoistumis- koulutus	n. 1 200 osallistujaa	sis. yllä oleviin	toimilupa/ koulutusvastuu, korkeakoulujen sopimukset	sisältyy yllä oleviin	enint. 120 e/op
Korkeakoulujen täydennyskoulutus	Yliopistoissa 2019 n. 64 500 osallistujaa.	0		ei ole	liiketaloudellista
Kansalaisopistot	2 177 991 opetustuntia	83,4	ylläpitämislupa	kiintiöity opetustuntien lkm x opetustunnin yksikköhinta	voi periä, opintotsetelit
Kansanopistot	272 880 opiskelijaviikkoa	47,1	ylläpitämislupa	kiintiöity opiskelijaviikkojen lkm x opiskelijaviikon yksikköhinta	voi periä, opintotsetelit
Opintokeskukset	215 891 opetustuntia	15,9	ylläpitämislupa	kiintiöity opiskelijaviikkojen lkm x opiskelijaviikon yksikköhinta	voi periä, opintotsetelit
Kesäyliopistot	113 451 opetustuntia	5,1	ylläpitämislupa	kiintiöity opiskelijaviikkojen lkm x opiskelijaviikon yksikköhinta	voi periä, opintotsetelit
Työvoimakoulutus	49 781 opiskelijaa, josta amm. 35 154 (josta OKM:n vos-rahoit. 13 234) ja kotoutumiskoulutusta 14 627	TEM/hankintajärjestelmä 135, josta kotoutumiskoulutuksen osuus n. 58. OKM/sis. OKM:n amm. koul. määrärahaan	TEM: ELYjen hankinta; OKM: järjestämislupa	TEM: Hankintamenettelyn perusteella määräytyvä hinta; OKM: kuten ammatillinen koulutus	ei voi periä
Yhteensä		428	(Ei sisällä ammatillista koulutusta)		

1) laskennallinen summa

1.1 Ohjauksesta

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan julkisesti rahoitettua koulutustarjontaa ohjataan lähinnä järjestämisluvilla (muu kuin kuntien järjestämä perusopetus, lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus) tai ylläpitämisluvilla (vapaa sivistystyö) ja korkeakoulujen osalta koulutusvastuilla (yliopistojen koulutusvastuusta säädetään asetuksilla ja ammattikorkeakoulujen koulutusvastuusta määrätään toimiluvassa). Opetus- ja kulttuuri-

ministeriö ja korkeakoulut myös sopivat määrävuosiksi kerrallaan toiminnalle asetettavista keskeisistä määrällisistä ja laadullisista tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta ja arvioinnista. Pääsääntöisesti mikäli oppilaitos tai korkeakoulu järjestää nuorten koulutusta, saa se myös järjestää koulutusta työssä oleville. Kaikilla kunnilla on kuitenkin oikeus järjestää oppivelvollisuuden ylittäneille perusopetusta sekä perusopetuksen aineenopetusta. Yksityiseltä järjestäjältä edellytetään järjestämislupaa.

Sitä, minkä osuuden koulutuksen järjestäjä rahoituksesta kohdentaa ensikertaiseen koulutukseen ja minkä osuuden työuran aikaiseen opiskeluun, ei juuri ohjata. Rahoitusjärjestelmiin sisältyy kuitenkin elementtejä, jotka vaikuttavat siihen, mille kohderyhmille koulutuksen järjestäjä koulutusta kohdentaa.

Viimeisten vuosien aikana rahoitusjärjestelmiä on kehitetty palkitsemaan tuloksista. Yliopistojen rahoitusjärjestelmässä 20 % määräytyy suoritettujen tutkintojen ja 10 % 55 opintopistettä lukuvuodessa suorittaneiden opiskelijoiden perusteella. Yliopistoissa avoimen yliopisto-opetuksen ja erikoistumiskoulutuksen perusteella määräytyy 2 % rahoituksesta. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa 44 % prosenttia määräytyy suoritettujen tutkintojen ja 23 % 55 opintopistettä lukuvuodessa suorittaneiden opiskelijoiden perusteella. Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen, erikoistumiskoulutuksen ja maahanmuuttajien valmentavien opintojen perusteella määräytyy 5 % rahoituksesta. Vuonna 2021 voimaan tulevissa korkeakoulujen rahoitusmalleissa työikäisille aikuisille suunnatun koulutuksen painoarvo kasvaa. Suoritettujen tutkintojen osuus on yliopistojen rahoitusmallissa 30 % ja avoimen yliopisto-opetuksen ja erikoistumiskoulutuksen osuus yhteensä 4 %. Ammattikorkeakoulussa suoritettujen tutkintojen osuus on ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa 56 % ja avoimen ammattikorkeakouluopetuksen ja erikoistumiskoulutuksen osuus yhteensä 8 %.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään laskennallisesti perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Hallituksen 15.10.2020 antaman esityksen mukaan vuodesta 2021 alkaen rahoituksesta 20 prosenttia määräytyy suoritettujen tutkintojen tai tutkintojen osien perusteella ja 10 prosenttia vaikuttavuuden eli työllistymisen, jatko-opintojen sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen perusteella. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksessa käytetyillä kertoimilla painotetaan esimerkiksi vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien opiskelijoiden tutkintoja tai aikaisemmin muuna kuin työllisenä olleiden työllistymistä. Laskennallisen rahoituksen lisäksi koulutuksen järjestäjät voivat hakemuksesta saada strategiarahoitusta, jota ministeriö myöntää harkintaan perustuen.

Vapaan sivistystyön koulutuksen opiskelijat ovat pääasiassa aikuisia. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ohjaa sisällöllisesti vapaan sivistystyön koulutusta. Koulutuksen kohdentumista ohjataan opintoseteliavustuksilla.

Osa työvoimakoulutuksesta on opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän piirissä. Osa työvoimakoulutuksesta rahoitetaan ja ohjataan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Alueelliset ELY-keskukset vastaavat työvoimakoulutuksen järjestämisestä ja kohdentamisesta alueensa elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan työvoimakoulutuksen järjestäjän tulee koulutuksen tarjontaa suunniteltaessa tehdä yhteistyötä työ- ja elinkeinotoimiston sekä ELY-keskuksen kanssa. TE-toimisto valitsee opiskelijat kaikkeen työvoimakoulutukseen. Työvoimakoulutuksen toteuttamista ohjataan lailla ammatillisesta koulutuksesta, lailla julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta sekä sen soveltamisohjeella.

1.2 Yleissivistävä koulutus ja vapaa sivistystyö

Aikuisten perusopetuksessa³ opiskelee vuosittain 4 000–5 000 henkilöä. Osallistujista yli 90 prosenttia on maahanmuuttajia. Valtion vuoden 2020 talousarviossa tarkoitukseen on varattu 32,6 miljoonaa euroa. Aikuisten perusopetusta järjestetään aikuislukioissa, päivälukioiden aikuislinjoilla, kansanopistoissa, kansalaisopistoissa sekä muutamien muun opetuksen järjestäjän toimesta. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus uudistui 1.1.2018 alkaen (laki perusopetuslain 1 ja 46 pykälän muuttamisesta 1507/2016). Uudistuksen myötä aikuisten perusopetus muodostaa yhtenäisen koulutuksen luku- ja kirjoitustaidon opetuksesta perusopetuksen päättötodistukseen. Aikaisempi osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa ja opiskelija opiskelee henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Koulutuksen rahoitus uudistettiin 1.1.2017 alkaen perustumaan suoritettuihin kursseihin (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 1486/2016). Rahoitusuudistus mahdollistaa koulutuksen sujuvan aloittamisen ympäri vuoden.

Lukio-opintoja aikuisten opetussuunnitelman mukaan opiskelee vuosittain noin 7 000 yli 18-vuotiasta. Valtion vuoden 2020 talousarviossa aikuisten opetussuunnitelman mukaan toteutetun lukiokoulutuksen menoiksi on arvioitu 27 miljoonaa euroa. Opintoja voi suorittaa aikuislukioissa, lukioiden aikuislinjoilla sekä kuudessa kansanopistossa. Aikuisten lukiokoulutuksessa voi suorittaa lukion koko oppimäärän sekä ylioppilastutkinnon. Koulutuksessa voi myös korottaa arvosanoja, opiskella yksittäisiä oppiaineita ja kerrata aikaisempia opintoja, suorittaa kesken jääneet lukio-opinnot loppuun, täydentää ylioppilastutkintoa tai suorittaa ylioppilastutkinnon vähintään kaksi ja puoli-vuotisen ammatillisen tutkinnon pohjalta. Aikuislukiot on tarkoitettu aikuisille, joten ha-

---

3 Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus

kijan on oltava vähintään 18-vuotias, jos tähtää lukion koko oppimäärän suorittamiseen. Rehtori voi tehdä poikkeuksen alaikärajasta vain hakijaan liittyvästä erityisestä syystä.

Perusopetuksen ja lukion aineopintojen opiskelijoista suuri osa on aikuisia. Perusopetuksen aineopintojen kursseja suoritetaan vuosittain noin 15 000 ja lukion aineopintoja opiskelee noin 18 400 (2016) opiskelijaa. Valtion vuoden 2018 talousarviossa perusopetuksen aineopintojen menoihin on varattu 3,8 miljoonaa euroa, lukion osalta menot sisältyvät aikuisten lukiokoulutuksen kustannuksiin.

Yli 18-vuotiaiden lukiokoulutuksessa koulutuksen yksikköhinta on 58 % koulutuksen järjestäjän yksikköhinnasta. Perusteluna ovat erityisesti nuorten lukiokoulutusta pienemmät kustannukset.

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaan järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Olennainen piirre vapaassa sivistystyön koulutuksessa on, että se ei ole tutkintotavoitteista eikä sen sisältöjä säädellä lainsäädännössä. Vapaan sivistystyön rahoituksen valtionosuus on 57 % tai 65 %. Vuoden 2018 alusta tuli voimaan lakimuutos (Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 965/2017) joka antaa mahdollisuuden 100 %:n valtion rahoitukseen vapaan sivistystyön koulutukselle, joka on hyväksytty maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan.

Kansanopistoissa suoritettiin vuonna 2018 yhteensä 272 880 opiskelijaviikkoa, opinto-keskuksissa 215 891 opetustuntia ja kesäyliopistoissa 113 991 opetustuntia. Kansalaisopistojen opetustuntimäärä oli yli 2,1 miljoonaa vuonna 2018. Valtion vuoden 2020 talousarviossa vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin on varattu 152,3 miljoonaa euroa. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisesti valtionosuuksiin on vuoden 2020 talousarvioesityksessä varattu 17, 2 miljoonaa euroa ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuteen 0,57 miljoonaa euroa.

Kunnat ovat merkittäviä kansalaisopistotoiminnan rahoittajia. Vapaan sivistystyön koulutuksessa peritään opiskelijamaksuja, joiden osuus rahoituksessa on merkittävä erityisesti kansanopistoissa.

1.3 Ammatillinen koulutus

Ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Ammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvällisempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin. Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvällisempää tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin. Ammatillisia tutkintoja on tällä hetkellä reilut 160.

Ammatillisten tutkintojen ja tutkinnon osien lisäksi ammatillisessa koulutuksessa voi suorittaa tutkintoon johtamattomia koulutuksia, joita ovat ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA), työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA), ammatillista osaamista syventävä ja täydentävä työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin räätälöity koulutus, jonka tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen sekä ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus, joka valmistaa ansio- ja liikennelentäjän, lennonjohtajan tai kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin.

Opetushallituksen ylläpitämän Koski-tietovarannon uusimman tiedon mukaan ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vuonna 2019 yhteensä 318 846 opiskelijaa, joista 19 731 työvoimakoulutuksessa. Ammatillinen perustutkinto tai sen osa oli tavoitteena 224 285 opiskelijalla, ammattitutkinto 50 628 opiskelijalla ja erikoisammattitutkinto 24 399 opiskelijalla. Ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA) oli 9 939 opiskelijaa, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) oli 1 626 opiskelijaa ja muussa ammatillisessa koulutuksessa 17 847 opiskelijaa. Kaikista opiskelijoista yli 20-vuotiaita oli 64,2 prosenttia.

Vuoden 2019 opiskelijoista uusia opiskelijoita oli 134 829, joista 12 786 työvoimakoulutuksessa. Uusista opiskelijoista 80 175 oli suorittamassa ammatillista perustutkintoa tai sen osaa, 24 555 ammattitutkintoa tai sen osaa ja 10 104 erikoisammattitutkintoa tai sen osaa. Ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA) oli 6 081 uutta opiskelijaa, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) oli 495 uutta opiskelijaa ja muussa ammatillisessa koulutuksessa 15 615 uutta opiskelijaa.

1.4 Korkeakoulut

Korkeakoulujen erikoistumiskoulutukset ovat korkeakoulututkinnon suorittaneille ja jo työelämässä toimineille suunnattuja ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä koulutuksia. Koulutusten tavoitteena on, että sen suorittanut kykenee toimimaan vaativissa asiantuntijatehtävissä tietyllä työelämän osa-alueella ja saavuttaa asiantuntijuuden edellyttämän syvällisen erityisosaamisen tai monialaisen kokonaisuuden hallinnan. Koulutusten vähimmäislaajuus on 30 opintopistettä. Korkeakoulut valmistele- vat erikoistumiskoulutukset yhteistyössä työelämän edustajien kanssa ja koulutusten toteutuksessa läheinen yhteys työpaikkoihin on tärkeää. Korkeakoulut voivat järjestää erikoistumiskoulutusta maksutta tai periä maksuja valtioneuvoston asetuksella sääde- tyn enimmäismäärän puitteissa. Enimmäismaksu on 120 euroa opinto-oikeuteen kuu- luvaa opintopistettä kohden. Tavoitteena on tuottaa osaamista sellaisilla asiantuntijuu- den aloilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti toteutettua koulutustarjontaa.

Korkeakoulut voivat järjestää avointa yliopisto-opetusta ja avointa ammattikorkeakou- luopetusta. Koulutuksiin ei ole pohjakoulutus- tai muita vaatimuksia. Avoimina yli- opisto-opintoina tai avoimina ammattikorkeakouluopintoina annettavat opinnot ovat opetusta antavan yliopiston tai ammattikorkeakoulun tutkintojen osia, joihin myönne- tään ajallisesti ja sisällöllisesti rajattu opinto-oikeus. Opintoja tarjotaan muutaman opintopisteen kurseista laajoihin kokonaisuuksiin ja syventäviin opintoihin asti. Kor- keakoulut voivat myös ”paketoita” tutkintojen osia työelämän tarpeiden ja tehtävänkui- vien mukaisesti. Avoimessa korkeakouluopetuksessa ei voi suorittaa tutkintoja, mutta opintojen perusteella voidaan valita opiskelija tutkintoon johtavaan koulutukseen kor- keakoulujen käytäntöjen mukaisesti. Avoimesta korkeakouluopetuksesta voidaan pe- riä enintään 15 euron suuruinen maksu opintopistettä kohden.

Ylemmän korkeakoulututkinnon voi suorittaa erillisessä maisteriohjelmassa 1,5–2 vuo- dessa. Maisteriohjelmat ovat tyypillisesti monitieteisiä eli perustuvat eri tieteenalojen yhteistyöhön yliopiston sisällä ja yliopistojen välillä. Kuhunkin maisteriohjelman on erillinen valinta.

Ammattikorkeakoulututkintojen monimuotototeutuksissa opinnot on mahdollista suorit- taa työn ohessa. Koulutus toteutetaan joustavasti ja monimuotoisesti. Osa opinnoista suoritetaan lähiopetuksena, jota voi olla päivisin, iltaisin tai viikonloppuisin koulutuk- sesta riippuen. Osa opiskelusta tapahtuu verkko-opintoina. Lisäksi on itsenäistä etä- opiskelua. Monimuotototeutukset voivat olla suunnattuja sellaisille opiskelijoille, joilla on jo jokin tietty pohjakoulutus. Yliopistojen tutkintoon johtavan koulutuksen toteutta- mistapa vaihtelee. Osa koulutuksista on toteutettu siten, että ne on mahdollista suorit- taa työn ohella.

Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat profiililtaan työelämän kehittämiseen tähtääviä tutkintoja, jotka lähtevät työelämän tarpeista ja niitä toteutetaan läheisessä yhteydessä työelämään. Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen koulutusohjelmat ovat vähintään lukuvuoden ja enintään puolentoista lukuvuoden päätoimisten opintojen mittaisia. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Vuoden 2020 alusta lähtien ylempään ammattikorkeakoulututkintoon voidaan ottaa myös opiskelija, jolla ammattikorkeakoulu katsoo muutoin olevan riittävät tiedot ja taidot opintoja varten. Säännös mahdollistaa mm. opistoasteen tutkinnon suorittaneiden valinnan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut järjestävät maksullista täydennyskoulusta lähinnä korkeakoulututkinnon suorittaneille mutta myös koulutusta, johon voi hakea ilman korkeakoulututkintoa ammatillisen kokemuksen tai kiinnostuksen perusteella. Koulutukset voivat olla päivän tai muutaman päivän pituisia tietoiskuja, seminaareja tai lyhytkursseja. Asiantuntijaohjelmat voivat olla kuukausien tai jopa muutaman vuoden pituisia. Korkeakoulut voivat tarjota maksullisena täydennyskoulutuksena myös tutkintojen osien koulutusta. Koulutusta voidaan järjestää myös henkilöstökoulutuksena yrityksille, yhteisöille ja järjestöille sekä työvoimakoulutuksena, joka on tarkoitettu työttömille tai työttömyysuhanalaisille työnhakijoille. Työvoimakoulutus voi olla esimerkiksi ammatillista lisäkoulutusta, urasuunnittelua tai ohjaavaa koulutusta.

Yliopistojen rahoitusmallissa erillisissä opinnoissa, avoimessa yliopisto-opetuksessa ja erikoistumiskoulutuksissa suoritettavat opintopisteet muodostavat rahoitustekijän, jonka osuus on kaksi prosenttia kokonaisuudesta. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa vastaava tekijä on suuruudeltaan viisi prosenttia ja siihen sisältyvät myös maahanmuuttajien valmentavat koulutukset. Yhteensä näiden koulutusten rahoitusosuudeksi tulee tällä laskentaperusteella noin 70 miljoonaa euroa vuonna 2018.

1.5 Työvoimakoulutus

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 1 §:n mukaan työvoimakoulutuksen tavoitteena on parantaa osallistujien mahdollisuuksia sijoittua työelämään ja turvata alueen työnantajille osaavan työvoiman saatavuus. Koulutus on tarkoitettu ensisijassa 20 vuotta täyttäneille työkäisille ja on ammatillisesti suuntautunutta koulutusta. Koulutukseen voivat osallistua työttömät, lomautetut, työmarkkinoiden ulkopuolella olevat sekä työssä olevat, joita uhkaa työttömyys. Yrittäjyyttä harkitsevalle tai yrittäjäksi aikovalle järjestetään uravalmennusta yrittäjyyteen ja yrittäjäkoulutusta. Yritystoiminnan aloittamisen voi joustavasti yhdistää yrittäjäkoulutukseen. Työ- ja elinkeinopalvelut suunnittelevat ja toteuttavat ammatillista koulutusta usein yhteistyössä työnantajien kanssa (yhteishankintakoulutus). Koulutuksiin voivat osallistua myös yrittäjäksi ryhtyvät tai yrittäjät työntekijöidensä lisäksi sekä yrityksessä työskentelevät vuokratyöntekijät.

Tutkintotavoitteinen työvoimakoulutus sekä osa tutkintoon johtamattomasta työvoimakoulutuksesta järjestetään osana ammatillista koulutusta. Valtion talousarviossa sovietaan vuosittain ammatillisesta koulutuksesta työvoimakoulutukseen kohdennettava opiskelijavuosimäärä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joilla on työvoimakoulutuksen tehtävä järjestämisluvassaan, tekevät yhteistyötä TE-toimiston ja ELY-keskuksen kanssa työvoimakoulutuksen tarjontaa suunnitellessaan. Ammatillisten tutkintojen ja tutkinnon osien lisäksi työvoimakoulutuksena on mahdollista suorittaa valmentavia koulutuksia ja muuta ammatillista koulutusta.

Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia väliaikaisesti siten, että työvoimakoulutuksena voitaisiin hankkia nykyisen lisäksi korkeakoulututkintoon johtavia opintoja keskeytyneiden korkeakouluopintojen loppuun saattamiseksi, saman alan korkeakoulututkintoon johtavia opintoja henkilölle, jolla on opistoasteen tutkinto tai vastaavan tasoinen ulkomailla suoritettu tutkinto, sekä uuteen korkeakoulututkintoon johtavia opintoja henkilöasiakkaalle, joka on jo suorittanut korkeakoulututkinnon, jos henkilö voidaan aikaisemman tutkintonsa perusteella hyväksyä sellaiseen rajatulle kohderyhmälle suunnattuun koulutukseen, johon hakevien kelpoisuuden korkeakoulu on määritellyt erikseen, ja jos tutkinnon suorittamisen arvioidaan kestävän enintään 24 kuukautta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021, ja se olisi voimassa 30.6.2022 asti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hankintajärjestelmän (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ts ELY-keskukset) vastuulla on pääosa muusta ammatillisesti suuntautuneesta työvoimakoulutuksesta sekä maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Työ- ja

elinkeinotoimistoe (TE-toimistot) vastaavat opiskelijavalinnoista sekä ELY-keskusten hankkimisiin että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan työvoimakoulutuksiin.

Työvoimakoulutuksen toteutuksessa painottuvat niin jatkuvaa oppimista, yritysten ja yhteisöjen tarpeita, kehittymistä ja kasvua sekä kansainvälistymistä tukevat sisällöt kuin myös yksilöiden henkilökohtaisen osaamisen ja ammattitaidon sekä työllistyvyyden ja yrittäjyyden edistäminen. Tavoitteena on myös tukea uuden yritystoiminnan syntymistä ja uusien yritysten sijoittumista Suomeen. Lisäksi edistetään maahanmuuttajien kotoutumista ja nopeaa työllistymistä tarjoamalla kotoutumislain mukaista kotoutumiskoulutusta.

2 Opiskelun aikainen toimeentulo; aikuiskoulutustuki, opintotuki, työttömyysetuudet

2.1 Aikuiskoulutustuki

Tuen saannin edellytykset

Aikuiskoulutustukea voi saada omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuva aikuisopiskelija, joka on työ- tai virkasuhteessa tai toimii yrittäjänä ja joka

- on ollut työelämässä yhteensä vähintään kahdeksan vuotta ja
- on ollut nykyisen työnantajan palveluksessa tai toiminut yrittäjänä vähintään vuoden ennen tuettavan opiskelun alkua ja
- jää osittaiselle tai kokonaan palkattomalle opintovapaalle
- asuu Suomessa ja kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin
- ei saa opiskeluun muuta tukea.

Tukiaika on enintään 15 kuukautta kerran työuran aikana.

Aikuiskoulutustuen perusosa on 597,92 euroa bruttona kuukaudessa. Palkansaajan aikuiskoulutustuki koostuu perusosan lisäksi palkkatulojen perusteella määräytyvästä ansio-osasta. Keskimääräinen aikuiskoulutustuki oli noin 1 400 euroa vuonna 2019.

Yrittäjän aikuiskoulutustuki on perusosan suuruinen. Aikuiskoulutustukea voi saada myös soviteltuna silloin kun henkilö on osa-aikaisesti pois töistä.

Vuonna 2019 aikuiskoulutustukea maksettiin 25 701 henkilölle yhteensä 176,5 miljoonaa euroa.

Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen. Käytännössä palkansaajan tuki rahoitetaan Työllisyysrahaston perimillä työttömyysvakuutusmaksuilla. Valtio rahoittaa yrittäjän aikuiskoulutustuen.

Henkilö joka saa aikuiskoulutustukea yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa, voi saada Kelasta lainatakauksen. Tulot tai omaisuus eivät vaikuta lainatakauksen saamiseen.

Aikuiskoulutustuen lainatakauksessa on samat ehdot kuin opintotuen lainatakauksessa. Aikuiskoulutustuen lainatakaus on 650 euroa/kk. Jos osa opinnoista suoritetaan ulkomailla esimerkiksi vaihto-opiskelijana, lainatakaus on 800 euroa/kk.

Tuettava koulutus

Tukikuukauden aikana maksetut palkat, etuudet ja muut työtulot vaikuttavat siihen, montako opintopistettä henkilön on suoritettava tukikuukauden aikana. Jos tuloja saa tukikuukauden aikana yli puolet tuen perusteena olevasta palkasta, vaaditaan suoritettavaksi vähintään 2 opintopistettä. Jos tuloja saa tukikuukauden aikana alle puolet tuen perusteena olevasta palkastasi, tai tuloja ei ole lainkaan, vaaditaan suoritettavaksi vähintään 4 opintopistettä.

Tukikauden aikana saatavat tulot ja vaadittava opintopistemäärä ovat sidoksissa myös tukipäivien kulumiseen. Tukikuukaudet voivat kulua joko kokonaisina tai puolikkaina.

Aikuiskoulutustuen piirissä on tutkintoon johtava koulutus, opintokokonaisuuksien ja tutkinnon osien suorittaminen sekä ammatillinen lisä- tai täydennyskoulutus. Tukea ei voi saada yleissivistävään, harrastusluonteiseen tai vapaatavoitteiseen koulutukseen.

Koulutuksen järjestäjän tulee olla Suomessa toimiva, julkisen valvonnan alainen oppilaitos. Muu kuin julkisen valvonnan alainen koulutus ei kuulu tuen piiriin.

Ammatillisesti suuntautunut koulutus

- ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon johtava tai niihin valmistava ja valmentava koulutus
- ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus
- alempaan tai ylempään yliopistotutkintoon tai lisensiaatin tai tohtorin tutkintoon johtava koulutus
- ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa suoritettava erikoistumiskoulutus
- ammatillisten tutkintojen ja korkeakoulututkintojen osien suorittaminen, esimerkiksi perus-, aine- ja syventävien opintojen suorittaminen avoimessa yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa
- ammatillinen lisä- ja täydennyskoulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa
- ammatillinen lisä- ja täydennyskoulutus kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa (urheiluopistossa), avoimessa yliopistossa ja kesäyliopistossa

- sotilas-, poliisi- ja pelastusalan koulutus taikka muu ammatillisesti suuntautunut koulutus, jonka järjestäjälle asianomaisen hallinnonalan lupaviranomainen on antanut toimiluvan

Erikoistumiskoulutus

- 1.1.2015 alkaen koulutusjärjestelmään tutkintotavoitteisen ja täydennyskoulutuksen rinnalle uudeksi koulutusmuodoksi säädettyt erikoistumiskoulutukset yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

Avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun opinnot

- avoimessa yliopistossa ja avoimessa ammattikorkeakoulussa suoritettavat tutkinnon osat, kuten esimerkiksi perus-, aine- ja syventävät opinnot, koulutuksen alasta riippumatta
- voidaan myöntää yksittäisten avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun kurssien suorittamiseen, jos opinnot ovat hakijalle ammatillista lisä- tai täydennyskoulutusta -ammattillisen lisä- tai täydennyskoulutuksen tulee liittyä hakijan nykyiseen työhön tai tehtävään taikka hakijan aikaisempaan koulutukseen
- tukea voidaan myöntää vain sellaisen avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun opintokokonaisuuden tai -jakson suorittamiseen, jolle on myönnetty opinto-oikeus ja jolle on vahvistettu opiskeluohjelma, opiskelun tulee olla päätoimista tuen maksuaikana

Peruskoulu- ja lukio-opinnot

- aikuiskoulutustukea voidaan myöntää, jos koulutuksen puute on ammatillisen kehittymisen esteenä tai vaikeuttaa ammatissa selviytymistä tai jos ammatilliseen koulutukseen pääsyn ehtona on peruskoulu- tai lukio-opintojen suorittaminen, yksittäisten aineiden opiskeluun lukiossa ei myönnetä tukea

Ulkomaan opinnot

- tukea voi saada, jos henkilö on kirjoilla opiskelijana suomalaisessa oppilaitoksessa ja ulkomaan opinnot hyväksytään osaksi henkilön suomalaisessa oppilaitoksessa suorittamaa tutkintoa tai koulutusta
- tieteelliseen jatko-opiskeluun ulkomaisessa oppilaitoksessa tukea voidaan myöntää, jos henkilö on kirjoilla jatko-opiskelijana suomalaisessa yliopistossa ja ulkomaan opinnot liittyvät jatko-opintoihin
- myös ulkomaisten opintojen tulee olla julkisesti valvottuja

Kieliopinnot

- voidaan myöntää ammattitaitoa kehittäviin tai täydentäviin kieliopintoihin julkisen viranomaisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa, tukea ei voida saada yksityisten kielikoulujen järjestämään koulutukseen tai pelkkään kielten opiskeluun lukiossa

Työharjoittelu

- Opintoihin kuuluva työharjoittelu- tai työssäoppimisjakso kuuluu aikuis-koulutustuen piiriin

Työvoimakoulutus

- aikuiskoulutustukea voidaan myöntää työvoimakoulutuksena järjestettävään ammatilliseen koulutukseen, jos henkilö ei saa koulutukseen työtömyysetuutta, koulutuksen järjestäjän tulee olla julkisen valvonnan alainen oppilaitos

Aikuiskoulutustuen kohdentuminen

Vuonna 2018 aikuiskoulutustuen saajista 39 prosenttia opiskeli ammattikorkeakouluissa, 31 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa, 27 prosenttia yliopistoissa ja 3 prosenttia muissa oppilaitoksissa. Aikuiskoulutustuella opiskeltiin edelleen eniten sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla (36 %). Alan osuus on kuitenkin viime vuosina suhteellisesti hieman laskenut, kun taas yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan (n. 18 %) sekä tekniikan ja liikenteen alan (n. 15 %) opiskelu on vastaavasti hieman nousnut.

Aikuiskoulutustukea myönnetään pääsääntöisesti hakijoiden koulutuksen lähtötasoa korkeamman koulutuksen hankkimiseen. Kolmessa prosentissa hakemuksista koulutuksen lähtötaso oli peruskoulu, 52 prosentissa toinen aste ja 46 prosentissa korkea-aste. Tuen perusteena olevan koulutuksen taso puolestaan oli 29 prosentissa toinen aste ja 71 prosentissa korkea-aste. Siten aikuiskoulutustuki nostaa työmarkkinoilla työvoiman koulutustasoa. Aikuiskoulutustukea käytetään selvästi yleisimmin tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Edunsaajien yleisimmät ammatit olivat terveyden- ja sairaanhoitotyö (24 %), opetusalaan kuuluva työ (14 %), myyntityö (14 %), tekniikan alan työ (12 %), sosiaalialan työ (11 %) ja johtotyö tai yrittäjä (10 %). Työnantajan toimialan mukaan tarkasteltuna edunsaajista 22 prosenttia työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa. Seuraavaksi eniten, 14 prosenttia edunsaajista, työskenteli tukku- ja vähittäiskaupassa, 13 prosenttia julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen alalla, 9 prosenttia koulutusalaalla sekä

8 prosenttia teollisuudessa. Työnantajasektoreittain tarkasteltuna edelleen suurin osa edunsaajista, 64 prosenttia, työskenteli yksityisellä ja 36 prosenttia julkisella sektorilla. Lisäksi yksityinen sektori on viime vuosina tasaisesti hieman kasvattanut osuuttaan. Edunsaajista muutama prosenttitoimi yrittäjänä.

2.2 Opintotuki

Opintotuki koostuu opiskelijalle maksettavasta opintorahasta, asumislisästä sekä valtiontakauksesta opintolainalle.

Opintorahan määrä (e/kk)			
Lasta huoltava	325,58	(350,28€/kk	
Avioliitossa	250,28	1.1.2020)	
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	250,28		
Itsenäisesti asuva 18–19-vuotias	250,28		
Itsenäisesti asuva 17-vuotias	101,74**	0-203,48	46,80 ***
Vanhempansa luona asuva 20 vuotta täyttänyt	81,39*	81,39-183,13	
Vanhempansa luona asuva 17–19-vuotias	38,66**	0-97,67	46,80 ***
Oppimateriaalisia alle 17-vuotias	46,80		

Vanhempien tulojen perusteella opintorahaa voidaan * = korottaa ** = korottaa tai pienentää muussa kuin korkeakoulussa tai korottaa korkeakoulussa

*** opintorahan saa oppimateriaalisilla korotettuna, jos lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opiskelijan vanhempien tulot ovat enintään 41 100 euroa
Opintorahoja korotetaan KEL-indeksillä 1.8.2020

Opintolainan valtiontakaus (e/kk)	
Alle 18-vuotias muu kuin korkeakouluopiskelija	300
18 vuotta täyttänyt opiskelija	650
Ulkomailla opiskeleva opiskelija	800

Lainatakauksen saa opintorahan saaja sekä 18–19-vuotias toisen asteen opiskelija, joka ei saa opintorahaa vanhempien tulojen vuoksi ja alle 17-vuotias itsenäisesti asuva opiskelija vanhempien pienten tulojen perusteella.

Asumislisää voivat saada ulkomailla tai Ahvenanmaalla vuokralla asuvat opiskelijat (210 €/kk) sekä Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskelevat, oppilaitoksen asuntolassa asuvat opiskelijat (88,87 €/kk).

Tulorajat

Opiskelijan omat tulot vaikuttavat siihen, kuinka monelta kuukaudelta opiskelijalla on oikeus opintotukeen. Vuosituloraja lasketaan siten, että opiskelijalla voi olla 1.1.2018 tuloja 667 euroa jokaista kuukautta kohti, jolta on saanut opintorahaa tai asumislisää tai molempia. Lisäksi tuloja voi olla 1 990 euroa jokaista kuukautta kohti, jolta opiskelija ei ole saanut opintorahaa tai asumislisää tai molempia. Esimerkiksi jos opiskelija nostaa vuonna 2018 opintotukea 9 kuukauden ajan, hänellä saa olla koko vuoden aikana muita tuloja enintään 11 973 euroa. Tulorajoja korotetaan ansiotasoindeksillä 1.1.2020 lukien.

Vanhempien tulot voivat pienentää tai suurentaa opintorahan määrää tai ne voivat estää opintorahan myöntämisen. Vanhempien tulot vaikuttavat vähentävästi vanhemman luona asuvan, toisella asteella opiskelevan 17–19 vuotiaan opiskelijan opintorahaan. Tällöin opintorahaa ei voi saada lainkaan, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ovat 64 400 euroa tai enemmän. Jos vanhempien tulot ovat yhteensä 41 100 tai vähemmän, niin opiskelija voi saada opintorahan korotettuna.

Lukuvuoden tukiaika

Korkeakouluopintoihin voi saada opintotukea 9 kuukaudeksi lukuvuodessa. Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa opintotukea voi saada kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Opiskelijan hakemuksen perusteella tukiaika voi olla myös edellä mainittua pidempi tai lyhyempi.

Tukiaika

Toisella asteella säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitetaan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa enintään neljää vuotta ja muissa opinnoissa opinnoille säädettyä pidentämätöntä opiskelu- tai suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman tai opetusohjelman mukaista suoritusaikaa. Muissa kuin korkeakouluopinnoissa ei kuitenkaan ole enimmäistukiaikaa, joten tukea voi saada useaan toisen asteen tutkintoon tai opintokokonaisuuteen peräkkäin.

Korkea-asteella tukiaika riippuu tutkinnon laajuudesta ja siitä, milloin korkeakouluopinnot on aloitettu. Yleisimmissä yliopistotutkinnoissa (alempi ja ylempi tutkinto, 180 + 120 opintopistettä) tukikuukausien määrä on 1.8.2017 lukien 48 ja ammattikorkeakoulututkinnoissa (laajuus 240 opintopistettä, 4 v) 39. Korkeakouluopintoihin voi saada

1.8.2017 lukien yhteensä enintään 54 tukikuukautta, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Muut opintotuen muodot

Opintolainahyvitykseen on oikeus 1.8.2014 tai sen jälkeen opiskelupaikan ensimmäistä korkeakoulututkintoa varten vastaanottaneella opintolainan saajalla, joka on suorittanut tutkinnon määräajassa. Aiemmin opintonsa aloittanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut voi saada osan opintolainastaan vähennettyä verotuksessa (opintolainavähennys).

Valtio voi maksaa pienituloisen opintovelallisen korot pankille (korkoavustus).

Korkeakouluopiskelijoiden opiskelija-aterioiden hinnan alentamiseksi maksetaan opiskelijaravintoloille ateriatukea (1,94 €/ateria).

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkakustannuksia tuetaan koulumatkatuella.

Asumisen tukeminen

Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Yleinen asumistuki on 80 % hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Kaikkein pienituloisimmilla ei ole perusomavastuuta. Jos hyväksyttävien asumismenojen määrä ylittää enimmäisasumismenot, tuen määrä lasketaan enimmäisasumismenojen mukaan.

2.3 Työttömien koulutuksen aikainen tuki

Työvoimakoulutuksen aikainen tuki

Työvoimakoulutuksen aikana henkilö saa samaa etuutta kuin työttömänä. Jos työvoimakoulutuksesta on sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, työttömyysetuuden voi saada korotettuna. Korotusosan maksamisesta päättää ansiopäivärahaa hakevalle työnhakijalle työttömyyskassa ja peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea hakevalle työnhakijalle Kansaneläkelaitos.

Lisäksi työvoimakoulutukseen osallistuva voi saada kulukorvausta koulutukseen osallistumispäiviltä. Korvaus on 9 e/pv, ja sitä maksetaan enintään 5 päivältä viikossa. Kulukorvaus maksetaan korotettuna, jos osallistuu työssäkäyntialueen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen. Korotettu kulukorvaus on 18 e/pv. Kulukorvauksen myöntää työttömyysetuuden maksaja, mutta jos kulukorvausta ei saa työttömyysetuuden maksajalta, TE-toimisto voi maksaa harkinnanvaraista kulukorvausta.

TE-toimisto voi korvata myös matka- ja yöpymiskustannuksia matkasta työvoimakoulutuksen valintatilaisuuteen tai soveltuvuuskokeeseen sekä oppilaitokseen ennen työvoimakoulutuksen aloittamista, jos vamma tai sairaus edellyttää tutustumista oppilaitoksen esteettömyyteen ja soveltuvuuteen.

Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu

Joissakin tilanteissa työttömyysetuutta voi saada myös omaehtoisen opiskelun ajalta. Työttömyysetuus voidaan maksaa korotettuna, mutta työvoimakoulutuksesta poiketen työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen koulutuksen ajalta ei makseta kulukorvausta.

Työttömyysetuudella tuetun työnhakijan omaehtoisen opiskelun tavoitteena on parantaa aikuisten ammattitaitoa ja mahdollisuutta saada työtä tai säilyttää työpaikka sekä turvata ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta. Painopiste on lyhytkestoisissa ja nopeaa työmarkkinoille sijoittumista edistävässä opinnoissa. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että henkilö on

- ilmoittautunut TE-toimistoon työnhakijaksi ja työnhaku on voimassa
- vähintään 25-vuotias
- TE-toimiston arvion mukaan koulutuksen tarpeessa ja opiskelu parantaa ammattitaitoa ja mahdollisuuksia työmarkkinoilla
- sopinut työllistymissuunnitelmassa opintojen tukemisesta työttömyysetuudella ennen opintojen aloittamista.

Työttömyysetuudella tuetaan vain päätoimista opiskelua. Päätoimisena pidetään seuraavia opintoja:

- tavoitteena on alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen,
- nuorille suunnatut lukio-opinnot tai
- opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä tai kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohden tai 25 tuntia viikossa.

Opintojen tulee johtaa

- ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon
- alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon yliopistossa tai korkeakoulussa
- mainittujen tutkintojen osien suorittamiseen.

Opinnot voivat olla myös ammatillisesta koulutuksesta tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista lisä- ja täydennyskoulutusta tai avointa yliopisto- tai ammattikorkeakouluopetusta.

Jatkotutkintona suoritettavia lisensiaatin tai tohtorin tutkintoon johtavia opintoja ei voida tukea työttömyysetuudella.

Aiempiä opintoja voidaan tukea työttömyysetuudella vain, jos opintojen keskeyttämisestä on vähintään yksi vuosi. Asia selvitetään opintosuoritusrekisteriotteen tai koulutuspalvelun tuottajan antaman muun selvityksen perusteella. Rajoitus ei kuitenkaan koske työsuhteen tai työnantajan maksaman taloudellisen etuuden jaksottamisen aikana aloitettuja opintoja tai jos samoja opintoja on opiskeltu työvoimakoulutuksena.

Opiskelun vähimmäiskestosta ei ole säädetty, mutta opiskelua tukevaa työttömyysetuutta voi saada enintään 24 kuukautta opintokokonaisuutta kohden. Perusopetuksen suorittamista voidaan kuitenkin tukea enintään 48 kuukauden ajan. Työttömyysturvan ansio- ja peruspäivärahan enimmäisaika kuluu myös opiskelun aikana.

Opiskelijan ei tarvitse olla työmarkkinoiden käytettävissä opintojen ajan säilyttääkseen oikeutensa etuuteen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilön tulee olla työnhakijana TE-toimistossa, mutta hän voi esimerkiksi jättää hakematta TE-toimiston tarjoamaa työtä ilman, että tällä on vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta.

Vuoden 2019 alusta lukien työttömyysturvalakia on muutettu siten, että 25 vuotta täytäneen työnhakijan omaehtoiset opinnot eivät ole esteenä työttömyysetuuden maksamiselle, kun opintokokonaisuuden kesto on enintään 6 kuukautta. Lisäksi edellytetään, että opinnot antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa. Tässä tarkoitettujen opintojen aikana työnhakijalla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin työttömillä, eli hänen on muun muassa haettava ja oltava valmis ottamaan vastaan hänelle tarjottua työtä. Opintojen ajalta maksetaan normaalia työttömyysetuutta ilman kulukorvausta tai korotusosaa.

Jos opintoja ei voi tukea työttömyysetuudella, henkilöllä voi silti olla mahdollisuus opiskella sivutoimisia tai lyhytkestoisia päätoimisia opintoja ilman, että menettää oikeuden työttömyysetuuteen.

Maahanmuuttajan omaehtoista opiskelua voidaan tukea työttömyysetuudella kotoutumislainsäädännön edellytysten täytyessä, mikäli TE-toimisto on todennut koulutustarpeen, opiskelu tukee kotoutumista ja työllistymistä ja opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa. Omaehtoisen opiskelun tukeminen ei edellytä, että opiskelu on päätoimista. Omaehtoiseen opiskeluun tulisi sisältyä pääsääntöisesti vähintään 20 tuntia viikossa tapahtuvaa opiskelua. Etenkin erityisiä toimenpiteitä tarvitsevien maahanmuuttajien kohdalla viikoittainen opiskeluaika voidaan kuitenkin sopia lyhyemmäksi.

3 Koulutuksen kustannusten verotus

Vuoden 2018 alusta astui voimaan laki tuloverolain muuttamisesta (876/2017). Laki selkeytti ja laajensi työnantajan kustantaman koulutuksen verovapautta työntekijän verotuksessa.

Muutoksen myötä veronalaista tuloa ei synny työnantajan kustantamasta työntekijän koulutuksesta, joka tapahtuu työnantajan tai samaan konserniin kuuluvan työnantajan intressissä. Säännöstä on hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoitus tulkita laajasti ja lähtökohtaisesti koulutuksen katsotaan tapahtuvan työnantaja intressissä aina, kun työnantaja päättää kustantaa työntekijälle koulutusta, joka on hyödyllistä työntekijän nykyisten tai tulevien työtehtävien kannalta saman työnantajan tai samaan konserniin kuuluvan työnantajan palveluksessa. Sillä, missä muodossa koulutus tapahtuu tai millaiseen tutkintoon tai ammattinimikkeeseen se mahdollisesti johtaa, ei ole merkitystä verovapautta arvioitaessa. Verovapaata voi siten olla esimerkiksi tutkintoon johtava peruskoulutus, ammattikoulutus, ammatillinen täydennyskoulutus, jatkokoulutus ja lisäpätevyyttä tuova koulutus.

Säännös koskee työnantajan kustantamaa työntekijän koulutusta voimassaolevan työ- tai virkasuhteen aikana. Säännöstä sovelletaan myös yhtiön johtoon ja hallintoon sekä osakeyhtiön osakkaisiin ja avoimen yhtiön sekä kommandiittiyhtiön yhtiömiehiin. Jos työnantajan kustantama koulutus ei liity työntekijän nykyisiin tai tuleviin työtehtäviin, kyse on palkaksi katsottavasta veronalaisesta edusta. Jos työnantaja esimerkiksi palkitsee työntekijän hyvästä työsuorituksesta kustantamalla tälle golfkurssin, kyse on työntekijälle palkaksi katsottavasta etuudesta. Matkakustannusten korvaukseen sovelletaan työnantajalta työmatkasta saatua matkakustannusten korvausta koskevia säännöksiä. Käytännössä työnantaja voi siis maksaa tuloverolain 71 §:ssä tarkoitettuja verovapaita matkakustannusten korvauksia, eli esimerkiksi kilometrikorvauksia ja päivärahoja, jos niiden maksamisen yleiset edellytykset täyttyvät. Pääsäännöstä poiketen veronalaista tuloa ovat matkakustannusten korvaukset matkoista, jotka työntekijä tekee opiskellakseen ylioppilastutkintoa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettua ammatillista perustutkintoa, yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettua alemmaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettua ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa tai edellä mainittuja vastaavaa ulkomaista tutkintoa. Poikkeus koskee vain työntekijälle maksettavia tuloverolain 71 §:ssä tarkoitettuja matkakustannusten korvauksia.

Esimerkiksi MBA- ja EMBA-tutkinnot eivät kuulu Suomen virallisen tutkintojärjestelmän piiriin, joten näiden koulutusohjelmien osalta voidaan maksaa myös verovapaita matkakustannusten korvauksia.

Rajoitus matkakustannusten korvausten verovapauteen koskee tilanteita, joissa henkilö on oppilaitoksessa opiskelijana suorittamassa kyseiseen tutkintoon tähtäävää koulutusta. Rajoitus ei koske tilanteita, joissa työntekijä suorittaa vain tiettyä tutkinnon osaa tai osia, vaikka kyseiset opinnot olisivat sellaisia, että ne voitaisiin lukea osaksi tutkintoa.

Koulutuskustannusten vähennyskelpoisuuteen työntekijän omassa verotuksessa ei laissa tullut muutoksia, joten näiden kustannusten vähennyskelpoisuutta arvioidaan jatkossakin samalla tavalla kuten ennenkin. Työntekijöiden itsensä maksamat nykyiseen työtehtävään liittyvät, ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen tähtäävät koulutuskustannukset katsotaan tällä hetkellä tietyin edellytyksin tulonhankkimismenoina vähennyskelpoisiksi työntekijän verotuksessa. Työntekijän itsensä maksamien koulutusmenojen vähennyskelpoisuutta käsitellään Verohallinnon ohjeessa ”Koulutusmenot henkilöverotuksessa” (30.10.2015 nro A70/200/2015). Koulutuskustannusten vähennysoikeus ja veronalaisuus eivät ole olleet täysin symmetriset, ja uusimman oikeuskäytännön valossa niitä ei ole tarkoitukseen arvioida samalla tavalla. Työnantajan kustantama koulutus voi tapauskohtaisesti olla työntekijälle verovapaata, vaikka samat koulutusmenot olisivat työntekijän itsensä maksamina vähennyskeltottomia (esimerkiksi KHO 2014:88 ja KHO 2014:161). Ratkaisussaan KHO 2014:88 korkein hallinto-oikeus katsoi, että Executive MBA -koulutusohjelman kustannukset eivät olleet koulutusohjelmaan osallistuvan henkilön itse maksamina henkilön tuloverotuksessa vähennyskelpoisia. Ratkaisussa KHO 2014:161 korkein hallinto-oikeus puolestaan katsoi, että verovelvolliselle ei syntynyt veronalaista etua työnantajan maksaessa DBA-koulutusohjelman suorittamisesta aiheutuvia koulutuskustannuksia. Ratkaisun KHO 2014:161 perusteissa korkein hallinto-oikeus toteaa, että työnantajan maksaessa kustannukset kysymys on siitä, katsotaanko koulutus hankituksi työnantajan liiketoimintaa varten vai onko tarkoituksena antaa henkilölle palkkaan rinnastettava etuus.